

Asia: VN/2801/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Laki jätelain muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

15 §. Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

Hienoa, että jätteiden lajittelua edistetään yleisellä lajitteluvollisuudella.

Jotta etusijajärjestys todella toteutuisi, tulisi pykälää vielä muotoilla jätehierarkian mukaisesti niin, että erilliskerätty jäte on ensisijaisesti valmisteltava uudelleenkäyttöön, toissijaisesti mahdollisimman korkealaatuiseen kierrätykseen.

Lisäksi pykälää tulisi täydentää kieltämällä sellaisenaan uudelleenkäyttökelpoisten tuotteiden kerääminen jätteinä. Kielto voitaisiin antaa yleisenä ohjeena ja lisäksi perusteluissa voitaisiin tarkentaa, mitä kiellolla käytännössä tarkoitetaan: Jätekeräysten yhteydessä tulisi mahdollisuuksien mukaan joko kerätä ehjät tuotteet uudelleenkäyttöön, tai vähintäänkin ohjeistaa, että uudelleenkäyttökelpoiset tuotteet eivät kuulu jätteiden joukkoon ja tiedottaa yleisellä tasolla paikoista, joissa niitä vastaanotetaan (ks. lausunnot pykälissä 21 a §, 21 b §, 57 §, 93 §).

Koska jätepuitedirektiivi määrittelee lähtökohtaisesti kaiken kerättävän tekstiilin jätteeksi, tulee pykälän soveltaminen tekstiileihin määritellä erillisessä asetuksessa ja tämä tulee mainita pykälän perusteluissa.

15 c §. Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä

On hyvä asia, että kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä ei olisi sallittua kerätä energijätteenä. Pykälässä tulisi kuitenkin vielä erikseen kieltää sellaisenaan uudelleenkäyttökelpoisten tuotteiden kerääminen jätteinä (ks. lausunto pykälässä 15 §). Nykyisin

jätekeräyksissä kerätään paljon uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita, ja kiertotalouden etusijajärjestyksen toteutumiseksi tähän tulisi jätelaissa puuttua vähintään yleisellä kiellolla.

Pykälän soveltaminen teksteihin tulee määritellä erillisessä asetuksessa ja tämä tulee mainita pykälän perusteluissa.

21 a §. Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus

Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus on hyvä asia. Koska kiinteistöjen jäteastioihin päätyy edelleen paljon uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita ja tämä on kiertotalouden etusijajärjestyksen vastaista, tulisi tiedonjakovelvollisuus ulottaa koskemaan myös uudelleenkäyttöä. 93 § (kuntien neuvontavelvollisuus) kohdalla tulisi perusteluissa määritellä, että kuntien tulee organisoida valtakunnallinen Internetsivusto, johon uudelleenkäyttö- ja korjausalan toimijat voivat ilmoittautua. Tämän toteutuessa voitaisiin kiinteistön haltijoiden velvollisuus tiedonjakoon uudelleenkäytöstä hoitaa esimerkiksi tällaisella viittauksella: "Ehjat tavarat eivät kuulu jäteastiaan. Katso lähimmät paikat, joihin voit toimittaa uudelleenkäyttökelpoisia tavaroita: Internetsivuxxx.fi"

Euroopan komissio on varhaisvaroitusraportissaan (2023) suositellut Suomelle erityisesti panostusta tiedottamiseen, jonka tavoitteena on jätteen syntymisen ehkäiseminen. Siksi on perusteltua, että hallituksen esityksessä pyritään tehostamaan myös uudelleenkäyttöä eikä ainoastaan lajitteluneuvontaa.

21 b §. Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus

On hyvä, että säännösten ja määräysten vastausten jätehuoltopalvelujen tarjoaminen kielletään. Tässäkin kohdassa olisi vielä syytä erikseen tarkentaa, että etusijajärjestyksen vastaisten palvelujen tarjoaminen on lähtökohtaisesti säännösten ja määräysten vastaista.

Jätehuoltopalvelujen tarjoajan neuvontavelvollisuus on hyvä asia. Jätteiden joukkoon päätyy edelleen paljon uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita ja tämä on kiertotalouden etusijajärjestyksen vastaista. Siksi tämäkin neuvontavelvollisuus tulisi ulottaa koskemaan myös uudelleenkäyttöä. Perusteluissa voitaisiin määritellä, että käytännössä jätehuoltopalvelujen tarjoajan tulisi tarjota neuvontaa sen osalta, että uudelleenkäyttökelpoiset tuotteet eivät kuulu jäteastioihin, ja kertoa mihin uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita voi toimittaa (viittaamalla esimerkiksi kohdassa 93 § ehdotettuun kuntien yhteiseen sivustoon, jolle tavaraa vastaanottavat uudelleenkäyttötoimijat voivat ilmoittautua).

22 §. Valtion viranomaiset

-

57 §. Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

Hyvä, että kuluttajille on annettava tietoa tuotteen uudelleenkäyttö- ja korjausmahdollisuuksista. Pykäläkohtaisten perustelujen mukaan velvoite koskisi myös etäkauppiaita. Jakelijoiden ja etäkauppioiden olisi sujuvaa tiedottaa uudelleenkäyttömahdollisuuksista, jos kunnat veloitettaisiin organisoimaan 93 § kohdalla ehdottamamme Internetsivusto.

93 §. Jäteneuvonta ja -tiedotus

Hyvä, että kuntien neuvonnassa ja tiedotuksessa tulee kiinnittää erityistä huomioita uudelleenkäytön edistämiseen. Jotta tämä toteutuisi myös käytännössä, ehdotamme lisättäväksi perusteluihin: Kunnat/kunnalliset jäteyhtiöt (käytännössä esimerkiksi kuntien jäteyhtiöiden yhteistyöjärjestö) veloitetaan organisoimaan uudelleenkäytöstä tiedottamiseen yhteinen valtakunnallinen Internetsivusto, johon tavaraa vastaanottavat uudelleenkäyttötoimijat voivat ilmoittautua. Tämä helpottaisi myös jakelijoiden, tuottajien ja kiinteistön haltijoiden tiedotusta uudelleenkäytöstä, kun ne voisivat viitata kyseiseen internetsivustoon. Käytännössä kuntien jäteyhtiöt voisivat toteuttaa veloitteen myös mahdollistamalla uudelleenkäyttötoimijoiden ilmoittautumisen nykyiseen <https://kierratys.info/> -sivustoon. Kansalaisen kannalta selkeintä olisi, jos kierrätyspisteet sekä uudelleenkäytön vastaanottoaikat löytyisivät samasta palvelusta.

Riittävä rahoitus on ensisijaisen tärkeää määritellä mahdollisimman pian. Jos riittävää rahoituksen tasoa ei määritellä, ei ole odotettavissa, että neuvontaan käytetty taloudellinen panostus lisääntyisi nykyisestä.

100 §. Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

Koska tuottajavastuun tarkoituksena ei ole taata tuottajille ensisijaista oikeutta jätteisiin, vaan viimesijainen vastuu kustannuksista, tulee perusteluissa vähintäänkin muuttaa virke "Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että jätteen kerääjä on tietoinen siitä, että tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden jätehuolto on ensisijaisesti tuottajan oikeus ja velvollisuus." muotoon:

"Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että jätteen kerääjä on tietoinen siitä, että tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden jätehuolto on ensisijaisesti tuottajan velvollisuus."

EU-oikeuden peruslinja menee selvästi päinvastaiseen suuntaan kuin se, että tuottajille annettaisiin oikeus estää muita hyötymästä positiivisen arvon jätteestä. Lähtökohtaisesti EU-lainsäädäntö ei määrittele tuottajille ensisijaista oikeutta tuottajavastuun alaiseen jätteeseen. Poikkeus tästä on vain akkuasetuksessa, jonka mukaan kerätyt akut ja paristot tulee luovuttaa tuottajille tai tuottajayhteisöille. Ensisijainen oikeus ei ole tuottajavastuujärjestelmän tarkoituksen mukaista ja voisi johtaa ei-toivottuun markkinoiden rajoittamiseen ja keskittymiseen. Siksi ei ole perusteltua, että myöskään Suomen kansallisessa lainsäädännössä vahvistettaisiin tuottajien oikeutta. Kirjaus tuottajien oikeudesta tulee siis rajata myös perusteluissa akkuasetuksen mukaisesti nimenomaan akkuihin ja paristoihin, ei muihin jätteisiin eikä tuotteisiin. Tuottajavastuun alkuperäinen idea on, että yhteiskunta ei joudu vastaamaan tuottajien tuottamien jätteiden kustannuksista, ja tätä linjaa on syytä myös kansallisen lainsäädännön toteuttaa.

Pykälässä tai perusteluissa tulee huomioida Jätepuitedirektiivin vaikutukset tekstiilien osalta. Tulisi esimerkiksi huomioida, että tekstiilituotteiden keräystä harjoittavan toimijan osalta ilmoituksen tulisi olla suppea eikä sen tulisi vaikuttaa toimijan rekisteröitymiseen jätealan toimijaksi, mitä nämä toimijat eivät käytännössä yleensä ole. Mikäli toimija käsittelee jätelajeista vain tekstiilijätettä - joka ei tosiasiallisesti välttämättä edes ole jätettä - tulisi ilmoittautumisen olla yksinkertaista eikä se saisi vaikuttaa toimijan luokitteluun.

121 §. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

Hyvä, että siirtoasiakirjavelvollisuutta järjeistetään.

122 §. Tiedonsaantioikeus

-

124 §. Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Viranomaisen tulisi velvoittaa valvomaan myös sitä, että uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita ei kerätä jätteinä. Jo nykyisin jätelaki edellyttää uudelleenkäytön ensisijaisuutta materiaalikierrätykseen ja energiahyödynnykseen verrattuna. Tämä ei kuitenkaan toteudu, koska uudelleenkäytön ensisijaisuuden valvonta ei ole minkään viranomaisen tehtävä. Jopa kuntienkin järjestämissä jättekeräyksissä uudelleenkäyttökelpoiset tuotteet kerätään käytännössä jätteiden sekaan. On oletettavaa, että myös palvelu- ja elinkeinotoiminnasta päätyy suuria määriä uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita jätteiden joukkoon.

Muutetaan seuraava virke: Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava 100 §:ssä tarkoitetun jätteen ammattimaisen keräyksen sekä hallinto-, palvelu-, ja elinkeinotoiminnassa syntyvän jätteen erilliskeräysvelvoitteiden valvontaa varten suunnitelma.

Muotoon: Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava 100 §:ssä tarkoitetun jätteen ammattimaisen keräyksen sekä hallinto-, palvelu-, ja elinkeinotoiminnassa syntyvän jätteen erilliskeräysvelvoitteiden sekä uudelleenkäyttöön ohjaamisen valvontaa varten suunnitelma.

Lisäksi: Määritellään joko jätelaissa tai muualla lainsäädännössä vastuuviranomainen uudelleenkäytön toteutumisen valvontaan (esimerkiksi Lupa- ja valvontavirasto). Valvontavelvoitteen voidaan määritellä koskevan etusijajärjestyksen toteutumista ja erikseen on mainittava, että viranomaisen on sisällytettävä valvontasuunnitelmaansa toimenpiteet koskien uudelleenkäytön toteutumisen valvontaa. Etusijajärjestystä rikotaan rutiininomaisesti, koska sen toteutumisen valvonta ei ole minkään viranomaisen tehtävä.

Voimaantulosäännös

Ok.

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

-

Muuta huomioitavaa

Mahdolliset muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen

Hallituksen esityksen tavoitteena on ”vähentää kierrätyskelpoisen ja uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvan jätteen (jäljempänä kierrätyskelpoinen jäte) polttoa”. Jotta kiertotalouden etusijajärjestys toteutuisi, tulisi hallituksen esityksen tavoitteisiin lisätä, että sellaisenaan uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita tulisi päätyä mahdollisimman vähän jätteeksi. Tämä kiertotalouden etusijajärjestyksen mukainen tavoite on ohitettu, kun on lähdetty liikkeelle siitä, että jätteiden joukkoon päätyisi vain uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvia tuotteita. Hallituksen esitysluonnos sisältää useita pykälä, joissa uudelleenkäyttö on huomioitu, mutta myös pykälä, joissa uudelleenkäytön näkökulma on unohtunut. Lausuntonne sisältää ehdotuksia, joiden avulla uudelleenkäyttökelpoisten tuotteiden päätymistä jätteeksi voitaisiin vähentää.

Lisäksi tavoitteena tulisi olla, että ne tuotteet, jotka ovat uudelleenkäyttöön valmistelun myötä uudelleenkäyttöön saatettavissa, eivät päätyisi materiaalikiertoon.

Vähintäänkin tavoitteissa tulisi viitata kiertotalouden etusijajärjestyksen toteutumiseen kaikilla sen tasoilla. Pelkkä polton vähentäminen ei ole riittävä tavoite, koska silloin päästäisiin etusijajärjestyksessä vain yksi pykälä ylöspäin, energiahyödynnyksestä materiaalikierrätykseen. Ensisijaisesti tulisi pyrkiä edistämään etusijajärjestyksen korkeimpia tavoitteita.

Uudelleenkäytön vahvempi huomioiminen kasvattaisi hallituksen esitysluonnoksessa arvioituja positiivisia ympäristövaikutuksia, kuten neitseellisten luonnonvarojen kulutuksen sekä ilmastopäästöjen vähentämistä, sekä positiivisia työllisyysvaikutuksia (uudelleenkäytöllä on tonnia kohden moninkertaisesti suuremmat työllisyysvaikutukset kuin kierrätyksellä).

Uudelleenkäyttökelpoisuus (ja myös kierrätyskelpoisuus) tulisi määritellä esimerkiksi erillisessä asetuksessa. Määrittely tulisi tehdä kysynnän perusteella ja myös ympäristönäkökulmat huomioiden. Asiassa tulisi myös harjoittaa jatkuvaa seuranta, jotta markkinoilla tapahtuviin kysynnän ja tarjonnan muutoksiin voidaan reagoida sekä ohjata ja valvoa jätemarkkinoiden toimintaa etusijajärjestyksen mukaisesti. Esimerkiksi joku tuoteryhmä saattaisi tulevaisuudessa sopia uudelleenkäyttöön, vaikka sillä ei tällä hetkellä olisi kysyntää tai tarjontaa.

Jatkossa jäte- ja kiertotalouslainsäädäntöä valmistelemissä työryhmissä tulisi olla mukana myös uudelleenkäyttöalan edustajia.

Sademies Jenni
Renet ry - Uudelleenkäyttöalan verkosto